Шлях Моладзі

Šlach Moładzi

…„Падыймайся з нізін, сакаліна сям'я,
Над крыжамі бацькоў, над нягодамі!
Занімай, Беларусь маладая мая,
Свой пачэсны пасад між народамі."
ЯНКА КУПАЛА.

№ 16 (115) Vilnia, 1 Śniežnia 1937 h. Hod IX.

PAŠTOVAJA SKRYNKA

Al. Žuk: Vieršy atrymali, niekatoryja z ich papraviŭšy nadrukujem, a niekatoryja jak „Znaju baju,“ „Narač“ zusim słabyja. Pryvitańnie.

S. Łazaru: Vieršy słabyja i pisali Vy ich zdajecca niesamastojna. Piara adnak nia kidajcie a pracujcie nad saboj, dyk zusim mahčyma, što patrapicie pisać lepš. čytajcie biełaruskija knižki i prysyłajcie karespandencyi z žyćcia vioski.

Joviku Mik.: Vieršy nažal słabyja i da druku nie padchodziać. Radzím pieradusim dobra paznać biełaruskuju hramatyku i pravapis, dy čytać jak najbolš bieł. knižak. Zdolnaści da piara majecie.

Jazepu Lachoviču: Karespandencyju achvotna źmieścim. Vierš słabieńki. Prosim pisać čaściej.

С. С. у Латвіі: За прысланае шчыра дзякуем, такія рэчы ахвотна будзем прымаць.

Г. Нейчынаму: „Із дарогі“ слабое і цэнзура яго не прапусьціць, дзеля гэтага ня можам надрукаваць. Прывітаньне!

Ф. Вайцілёнку: Матар'ялы атрымалі і як бачыце ўжо выкарыстываем. Сам фак, што мы друкуем Вашы творы значыць, што мы ўважаем іх вартаснымі, як з боку зьместу так і з боку мастацкага. Прывітаньне!

К. Гараўніку: Атрымалі, дзякуем, у меру магчымасьці будзем выкарыстываць.

„Шлях Моладзі“

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ.

Выходзіць: 1-га і 15-га кожнага месяца.

Пацпіска на 1 месяц 30 гр.; на 3 месяцы 75 гр., на паўгода — 1.50 зл., на цэлы год — 2 зл. і 50 гр.

Заграніцу — ўдвая даражэй.

ЦЭНЫ АБВЕСТАК: 1/1 бачына 50 зл., 1/2—25 зл., 1/4—15 зл., 1/8 – 8 зл.

Адрыс Рэдакцыі: Вільня (Wilno), Завальная вуліца № 1—2.

№ kartateki przekaz. razachnk. 59. [(ul. Zawalna 1—2).

Шлях Моладзі

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

Год IX. Вільня, 1 Сьнежня 1937 г. № 16 (115).

Міхась Матара

* * *

(Верш напісаны на Дзень Беларускай Культуры 28.XI.37.)

Культуры дзень —
вялікі дзень народу...
Зьвіні, зьвіні і лійся песьнь мая!
Сьвяткуем сьвята —
нашага прыходу
да вас —
агульна-людзкая сям'я.
Ну, як вясёлай песьняй не заліцца
Іграй —
скрыпач,
дудар
і цымбаліст!
Нам перад сумам чорным ня хіліцца,
нам — маладым,
як перша-майскі ліст.
Няхай наш шэры будзень не вясёлы
і ран старых —
і сьвежых ранаў шмат.
Растуць ў грудзёх скрылатай птушкай словы,
і родны сьпеў —
лунае каля хат.
Усякі боль,
і пошасьць,
і нягоду
сатрэ паход гадоў з жывой зямлі,
я веру ў зрух!
у творчы зрух народу,
у волю трывалую —
і мазалі.
Пасуньцеся, суседзі нашы, крышку,
агульны стол багаты —
і для ўсіх,
ня вырвем з рук нікому з стравай лыжку,
прыдбаем толькі скарбаў вам сваіх.
Мы самі вам у скарбніцы прыносім —
чым жыў наш дух —
асуджаны на зьдзек,
і хочым разам з вамі быць ў паходзе
да мэт!
да тых вялікіх мэт —
чым быць павінен — Чалавек!

Słovy i dziejańnie

(Z pryčyny apošnich vystupleńniaŭ pol. publicystaŭ ab bieł. prablemie).

U palitycy, u baraćbie za isnavańnie i pašyrańnie svaich upłyvaŭ, što-raz vyraźniej zarysoŭvajucca bloki i fronty. Jarkim hetaha prykładam źjaŭlajecca pierad usim sajuz Niamieččyny, Italii i Japonii. Haspadarstvy hetyja zajaŭlajuć usiamu śvietu, što buduć zmahacca z kamunistami i što svaje ŭpłyvy buduć pašyrać na ŭschod. Viedamy-ž stary polski publicyst Uł. Studnicki kaža, što i Polšč pavinna tak-ža prystupić da henaha prociŭkamunistyčnaha bloku. Zarysoŭvajecca mara vajny, mara pachodu na Saviety. Apošnija-ž tam bieskaniečnyja čystki i rasstreły dajuć padstavy da dumak, što kamunistyčnaja ŭłada ŭ SSSR trymajecca nia nadta mocna. Čystki ad „nacdemaŭ“ u Savieckaj Biełarusi, Ukrainie i inšych federatyŭnych savieckich respublikach havorać, što adradženska-vyzvolnyja ruchi zamknionych u Rasiejskaj carskaj turmie narodaŭ uściaž razrastajucca, uzmacoŭvajucca i jduć da svaje akančalnaje mety, da samastojnaha i niezaležnaha bytavańnia. Na hetaj kanvie dalnavidnyja palityki snujuć svaje palityčnyja plany na budučyniu.

U Polščy da takich ludziej, katoryja dumajuć ab pryšłych padziejach, ab budučyni, biazumoŭna, naležać i Adolf Bocheński, jaki niadaŭna vydaŭ knižku p. n. *„Między Niemcami a Rosją“*, i redaktar „Biuletyniu Polsko-Ukraińskiego“ Uł. Bončkoŭski, katory taksama niadaŭna vydaŭ knižku p. n. *„Grunwald czy Pilawce?“*.

Adolf Bocheński — małady, vydatny polski publicyst, supracoŭnik roznych pravicovych časapisaŭ — u knižcy „Między Niemcami a Rosją“ vyjaŭlaje svaju palityčnuju ideolohiju i plany ab vialikaj mahutnaj Polščy. Biaručy pad uvahu budučyniu, mahčymaść vajny i navat niamiecka-rasiejskaha parazumleńnia Ad. Bocheński raźvivaje plany mahčymaści federacyi Polščy z Ukrainaj i z Biełarusiaj, a taksama mahčymaści poŭnaj niezaležnaści narodu ukrainskaha i biełaruskaha. Uvažaje jon heta mahčymym tady, kali, jak kaža, „chvory čałaviek“ SSSR siłaj sklejany z roznych narodaŭ, raspadziecca. Da prablemy hetaj, jasna, Adolf Bocheński padchodzić z punktu hledžańnia intaresaŭ Polščy i cikavyja svaje dumki vyjaŭlaje hetak:

— ...Kali-b paŭstała niezaležnaja Ukraina nad Dniaprom, było-b mahčymym parazumleńnie — Ukrainy, Rasiei i Niamieččyny prociŭ Polskaj Respubliki. Voś-ža, kab hetkaj mahčymaści zapabiehčy, treba bližej zaniacca biełaruskaj prablemaj. Bo kali-b biełaruskaja sprava była raźviezanaj inakš, jak ukrainskaja, heta znača: kali-b paŭstała polska-biełaruskaja federacyja, abo kali-b było tak jak ciapier, tady-b teoretyčna možna brać pad uvahu mahčymaść rasiejska-ukrainskaj koalicyi prociŭ Polščy. Bo ŭ hetkim vypadku možna sabie pradstavić polska-rasiejski kanflikt, dziakujučy isnavańniu supolnaj hranicy miž abiedźviuma haspadarstvami. Ale kali-b paŭstała niezaležnaść Biełarusi, adnačasna z niezaležnaściaj Ukrainy, dyk tady adsutnaść supolnaj polska-rasiejskaj hranicy vyklučała-b mahčymaść sporu miž hetymi dźviuma haspadarstvami. Dziela hetaha prablemu niezaležnaści Biełarusi treba stavić adnačasna z prablemaj niezaležnaści Ukrainy. (bač. 70—71).

Dalej Bocheński kaža:

— ...Federacyja polska-ukrainskaja ci mo' blizkaje parazumleń-

nie hetych dvuch haspadarstvaŭ, paciahnuła-b za saboj i peŭnyja vyniki adnosna prablemy adnosinaŭ Polščy da Rasiei. Tady-b źnikła supolnaja polska-rasiejskaja hranica i asłabieła-b u Polščy zrazumieńnie sporu z Rasiejaj, jak napr. za časaŭ Zygmunta Staroha, kali Polšč nia mieła supolnaj hranicy z Rasiejaj, nia było nijakaha zrazumieńnia dla sporu Litvy z Rasiejaj. Zygmunt Aŭhust davioŭ da taho, što Litva adstupiła Polščy Vałyń i Padolle, stvaryłasia supolnaja polska-rasiejskaja hranica i nastupiła ŭ Polščy zrazumieńnie kanfliktaŭ jaje z Rasiejaj. U našych časach padobnuju rol mahła-b adyhrać prablema biełaruskaja. Interas Ukrainy vymahaŭ-by tady, kab na terytoryi Biełarusi zaisnavała supolnaja hranica polska-rasiejskaja, heta zn., kab adnačasna z niezaležnaj Ukrainaj nie zaisnavała i niezaležnaja Biełaruś. Ale za toje polski haspadarstvienny interas chutčej vymahaŭ-by roŭnalehłaści raźviazki spravy ukrainskaj i biełaruskaj... Roŭnalehłaść heta pavinna stacca hałoŭnym pryncypam polskaj palityki, na vypadak likvidacyi „chvoraha čałavieka“ SSSR. — (bač. 87—88).

Jak bačym, palityčnyja plany Adolfa Bocheńskaha na vypadak razvału SSSR davoii aryhinalnyja. I jahonaja knižka „Między Niemcami a Rosją“ znajšła ŭ presie šyroki vodhałas. Miž inšym ab joj pisaŭ u „Kurjery Wileńskim“ małady prafesar Stanisłaŭ Švianievič, katory zusim pavažna adnosicca da spravy paŭstańnia ŭ SSSR narodaŭ ukrainskaha, biełaruskaha i narodaŭ kaŭkazkich suproć Maskvy, a tak-ža da zbližeńnia ich z Polščaj. Z hetaj pryčyny niechta Norbert V., u № 309 „Kurjera Powszechnego“, zrabiŭ praf. Švianieviču zakid ab utopii. „Bo choć— kaža Norbert V. — narody Savieckaha Sajuzu nia jość zachoplenyja maskoŭskim režymam i z Maskvoj majuć roznyja razrachunki, čaho dokazam źjaŭlajucca źmieny na najvyšejšych stanoviščach Savieckaj Biełarusi i Ukrainy, to heta adnak nia značyć jašče, što na vypadak vajny Polščy i Niamieččyny z Rasiejaj stanuć pa staranie Polščy i Niamieččyny“.

„Jak navukoviec — piša dalej Norbert V. — praf. Švianievič pavinien byŭ zastanavicca nad nastrojami nacyjanalnych mienšaściaŭ pa abiedźviuch staronach hranicy. Moža dajšoŭ-by tady da zusim inšych, advarotnych vysnavaŭ Moža prypomniŭ-by sabie praces „Hramady“, terorystyčnuju dziejnaść O.U.N. (Arhanizacyi Ukrainskich Nacyjanalistaŭ) i pracesy dziejačoŭ z K.P.Z U. (Kamunistyčnaje Partyi Zach. Ukrainy). Saviecki federalizm jość fikcyjaj i z samastojnym raźvićciom nacyjanalnaje kultury nacyjanalnych mienšaściaŭ Rasiei nia jość dobra i niama što doŭha ab hetym havaryć.“

„Ale jak jość z federalizmam polskim, z nacyjanalnaj svabodaj nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polščy? — Ci paraŭnańnie vyjdzie na našuju karyść? Chacieŭ-by, kab praf. Švianievič z čystym sumleńniem moh adkazać „tak“, ale sumlavajusia, ci zmoža heta zrabić...“

„Byli časy, kali šmat Ukraincaŭ i Biełarusaŭ spadziavałasia, što Polšč sapraŭdy stvoryć biełaruski i ukrainski Piemont, ale nažal, časy hetyja naležać da minuŭščyny“*).

„Kali pany Bocheński i Švianievič chočuć uznavić tyja časy, daj im Boža... Ale imienna ad hetaha treba pačynać“.

„Kali-b napr. załažyć u Vilni biełaruski universytet, a ŭ Lvovie universytet ukrainski, kali-b zapeŭnić biełaruskaj i ukrainskaj

---

*) Faktyčna Biełarusy na Polšč pakładali vialikija nadziei. Navat Br. Taraškievič byŭ adnym z pieršych biełaruskich palanafiłaŭ, paśla adnak staŭsia vyraznym staronnikam Savietaŭ. — j. n.

moładzi pa skančeńni studyjaŭ etatovyja (stałyja) stanoviščy ŭ publičnaj słužbie, kali-b uvieści ŭ žyćcio kulturnuju aŭtanomiju nacyjanalnym mienšaściam... tady možna było-b pavažna havaryć ab upłyvach Rečypaspalitaj na Biełarusaŭ i Ukraincaŭ pa tamtaj staranie kardonu i snavać plany ab mahutnaści Polščy. U ciapierašnich varunkach łatucieńni ab dziejnych sympatyjach narodaŭ Savieckaha Sajuzu dla Polščy jość škodnaj zdańniu. Narody Savieckaha Sajuzu mohuć mieć svaje nieparazumleńni z Maskvoj, ale napeŭna da siańniašniaj Polščy lišniaj sympatyi nia čujuć"...

Na zakid hety praf. S. Śvianievič adkazaŭ u № 314 „Kurjera Wileńskiego" z dn. 15.XI.37 hetak:

...„što sučasnaja našaja palityka ukrainskaja i biełaruskaja nia jość pryhatavanaja da jakich-niebudź hłybiejšych źmienaŭ na ŭschodzie Eŭropy, heta zakid słušny... Zhadžajusia zusim z p. Norbertam V., što našaja palityka ukrainskaja i biełaruskaja jość nieščaślivaja („fatalna"), kali ahułam možna havaryć ab jakoj-nie budź adnalitaj haspadarstviennaj palitycy ŭ hetym kirunku, vyłučyŭšy palityku paasobnych vajavodaŭ"...

Hetak układajuć palityčnyja plany Adolf Bocheński i jahonyja krytyki: praf. S. Śvianievič i Norbert V. na vypadak razvału SSSR.

Zusim padobna da hetaj spravy padchodzić i redaktar Bončkoŭski ŭ svajej knižcy „Grunwald czy Pilawce". Jon taksama jak i Bocheński dumaje katehoryjami „mocarstwowymi", zaklikaje Palakoŭ zdabyć sabie prychilnaść paniavolenych narodaŭ Uschodu, prytym asablivuju niebiaśpieku bačyć dla Polščy z boku ukrainskich nacyjanalistaŭ i rasiejskaj Maskvy. Kankretna-ž red. Bončkoŭski staić za adnovu Jahajłaŭskich časaŭ biez terytoryjalnych padbojaŭ, h. zn. biez adbirańnia ziamli ŭ biełarusaŭ, ukraincaŭ i litoŭcaŭ. Red. Bončkoŭski ŭvažaje, što da „najpilniejšych zadańniaŭ polskaha narodu naležyć źmiena palityki adnosna tych narodaŭ, z katorymi susieduje i katorym časta admaŭlaje imia narodu. Jość heta źmiena palityki adnosna Ukraincaŭ, Biełarusaŭ, Litvinoŭ... Vučać hetaha symbali Grunvaldu, kali my byli z Litvoj i Ruśsiu, i Piłavce, Žoŭtyja Vody i Korsuń, kali my byli adzinokimi i pasvaranymi...*)" (Bač. 206—207). „Polšč — kaža Bončkoŭski — abo budzie „mocarstvam" (mahutnym haspadarstvam — *j. n.*), abo nanova stracić volnaść" (bač. 10). Dzieła hetaha zaklikaje jon Palakoŭ ačyścić svaju palityku ad niebiaśpiečnych upłyvaŭ i vykinuć z žyćcia „krucialoŭ, durniaŭ, machijavelizm pravincyjanalnych kiraŭnikoŭ palityki, nadutych błaznaŭ z ružovymi krolikami ŭ pustych hałovach"... (bač: 150). Dla svaich palityčnych planaŭ choča zdabyć prychilnaść siarod Biełarusaŭ i Ukraincaŭ, jakich uvažaje za „narody z nieskrystalizavanaj ekspansyŭnaj idejaj"...

Pišučy ab knižkach Adolfa Bocheńskaha i red. Bončkoŭskaha, katoryja specyjalna cikaviacca problemaj ukrainskaj i biełaruskaj, adznačajucy ich jak pavažnyja i cikavyja fakty, nielha moŭčki prajści i nie adciemić rezalucyi VI Kanhresu Klasavych Prafesyjanalnych Sajuzaŭ z 24.X.37, jaki

---

*) Słova (termin) Litva ŭ histaryčnym značeńni značyć toje samaje, što i Vialikaje Kniastva Litoŭska - Biełaruskaje. Ruś aznačaje Ukrainu. Grunvald, jak viedajem z historyi, jość miescam, dzie Ul. Jahajła z polskim vojskam i słaŭny Vitaŭt z biełaruskimi i litoŭskimi vajakami pabili ŭ 1410 h. niemcaŭ. Piłaŭcy, Žoŭtyja Vody i Korsuń (1648—1655) heta miascy, dzie u časie buntu ukrainskich kazakaŭ na čale z hetmanam Chmielnickim byli raźbity polskija addziely i zmušany ŭciakać. 1648—1655 hady ŭ historyi Polščy davoli sumnyja. Heta čas buntaŭ kazackich, najezdu Švedaŭ. Tady tak-ža Maskva zabrała Vilniu i Smalensk.—j. n.

damahajecca „poŭnaha roŭnaŭpraŭnieńnia nacyjanalnych mienšaściaŭ u halinie školnictva... svabody presy i sabrańniaŭ i poŭnych hramadzkich pravoŭ dla ŭsich hramadzian haspadarstva, biaz uvahi na ich nacyjanalnaść, vieru i pierakanańni"...

Voś-ža ŭsie hetyja hałasy, biezumoŭna, pavažnyja, majuć svaju vartaść, za imi biełarusam treba śladzić. Adnak praktyčnaje ich značeńnie badaj nijakaje. Bo što z taho što pany Bocheński i Bončkoŭski pišuć ab supolnym polska-ukrainska-biełaruskim froncie su proć Rasiei, kali žyćcio pakazvaje što inšaje. My bačym što Rasiejcy ŭ Polščy svabodna śviatkujuć Dzień Russkoj Kultury, a Biełarusam u Vilni na heta Haradzkoje Starastva nie dało dazvołu. My bačym, što „Sojuz Russkoj Mołodiožy" isnuje, viadzie pracu i navat rusyfikuje biełaruskuju moładź, a biełaruskaj moładzi Vilenskaje Haradzkoje Storastva „ze względów bezpieczeństwa" zabaraniła navat sklikać arhanizacyjny schod biełaruskaj moładzi dziela abhavareńnia patreby kulturna-aśvietnaje arhanizacyi biełaruskaje moładzi...

A znača, hołas Bončkoŭskaha, Bocheńskaha — heta hołas kličučaha ŭ pustyni. Nia majeć jon siahońnia značeńnia siarod svaich, dyk tymbolš nia budzie mieć značeńnia siarod Biełarusaŭ i Ukraincaŭ. Biełarusam, biazumoŭna, niama patreby adkidać čužuju pomač, kali jana sapraŭdy budzie pomačču ŭ adradžeńni Biełaruskaha Narodu, pieradusim adnak nam treba samym pracavać na svajej ułasnaj kulturnaj nivie ŭsimi siłami i jak chto moža, nie paddajučysia nijakim niavyhodam. Bo jak sami nia budziem rabić, to i pamahać nichto nia budzie. Sprava naša, sprava adradžeńnia Biełaruskaha Narodu, jość dla nas spravaj śviatoj, spraviadlivaj i nichto jaje nia zmoža zatrymać, ni tym bolš złamać...

j. n.

Miesta ŭnočy

(Abrazok)

Pamału ruch kanaje. Radziejuć doŭhija šnury mechaničnych kalos i źnikaje sini dym spalenaj benzyny. Vasieńni vietryk ciahnie chaładam, ačyščajučy zdušanaje pavietra.

Končyŭsia dzień, končyłasia praca ŭ vialikich fabrykach. Ludzi taŭkuć mak, śpiašajučysia da domu, puściejuć tratuary.

Roznakalornaje śviatło reklamaŭ, pieralivajučysia ŭ bolšych i mienšych litarach, jasna śviedčyć ab žyćci miesta ŭnočy: u bar-dancynhach, teatrach, klubach i h. d. Dzie sotni razmalavanych tvaraŭ kupajucca ŭ abniaćciach pieraliŭnaha śviatła kamfortnych zalaŭ. Padchmielenyja siłaj vina i ŭpojenyja, tonami muzyki raskašujuć bahatyja hetaha śvietu...

U prybočču stajać samachody, cicha dremluć zmučanyja šofery, čakajučy pasažyraŭ...

Na rahu šyrokich vulic, pad lichtarnym śviatłom, staić niabačna, ciomny cień dziaŭčyny: tvar bledny, jak miesiac, vidnieje siarod nočnaj ciemry, dryžyć z chaładu, pahlad sumny, ubiŭšy ŭ kamienny tratuar, trahična ažyŭlajecca la kožnaha prachodziačaha mužčyny...

Ech, žyćcio raspusty, hoładu, chaładu i hańby, kolki ž hubiš ty duš... Jak-ža sumnyja i dziŭnyja bleski i cieni miesta...

Fabijan Vajcilonak.

Varšava 27.XI.37.

ЦІШКА ГАРТНЫ

(З прычыны 50-тых угодкаў ягоных нарадзінаў).

Беларуская гісторыя запісала і ўсьцяж запісывае на сваіх бачынах імёны заслужаных людзей, ідэёвых, поўных няраз самаахвярнасьці і нават геройства, ахвярных у сваей працы для народна-грамадзкага дабра, для беларускай справы. Калі возьмем толькі пару найнавейшай беларускай гісторыі, пару беларускага маладога адраджэньня, то з усей радасьцяй беларускага сэрца сьцьвердзіць трэба, што гэтая пара дала плеяду адважных, стойкіх, вытрымалых і самаахвярных працаўнікоў, якія пхалі і пхаюць далей беларускую справу наперад, якія ў палкай любові да свайго краю і народу, у чыстым перакананьні правільнасьці нацыянальна-беларускай ідэі, з верай і надзеяй ў развой гэтай ідэі, няўтомна працавалі і працуюць у службе гэтай ідэі, у службе для свайго народу.

На бачынах „Шляху Моладзі“ мы стараемся не абмінуць аказіі, каб не ўшанаваць гэтых людзей, гэтых дзеячоў, гэтых добрых сыноў свайго народу. Робім гэта так дзеля выражэньня чэсьці ім, як і дзеля таго, каб нашай чытаючай масе моладзі даць добры прыклад з жыцьця і працы гэных людзей, ды знаёміць з гісторыяй Беларусі, беларускай літаратурай і г. д.

Сяньня адзначаем юбілей нарадзін беларускага паэта, пісьменьніка культурніка і грамадзка-палітычнага дзеяча Зьмітрука Жылуновіча, ведамага ў беларускім пісьменстве пад мянюшкай Цішкі Гартнага. Цікавая і шмат павучаючая ягоная біографія, ягонае працавітае жыцьцё

— Гартны нарадзіўся 23 кастрычніка 1887 г. ў мястэчку Капылі, Слуцкага павету, Менскай губ. Будучы сынам бедных сялян, быўшых мяшчан, як і многія нашыя пісьменьнікі, з маленства дазнаў шмат гора і бяды. Маючы 11 год у працягу пяцёх год пасьвіў ён летам скаціну, а ўзімку вучыўся ў народнай дзьвюхклясовай школе ў сваім мястэчку; пазьней вучыўся на рамесьніка-гарбара, працуючы ў бруднай майстэрні і здабываючы там сабе сродкі на жыцьцё. Ад 1908 да 1912 г. Гартны вандраваў па розных мясцох Беларусі, шукаючы сабе заработкаў і шмат церпячы ад безрабоцьця (быў у Магілёве, Вільні, Вількаміры). Ад 1912 г. Гартны праз некалькі год пражываў у Петраградзе. Працаваў там спачатку на фабрыцы, потым у кніжным выдавецтве. У рэволюцыйным руху браў учасьце ад 1905 г. Яшчэ ў Капылі належаў да мясцовай соцыял-дэмократычнай работніцкай арганізацыі, рэдагаваў там патайны рукапісны журнал „Голос нізу,“ а пазьней—таксама ў рукапісе —„Вольную думку.“ Гэная капыльская арганізацыя, дзякуючы стараньням Гартнага, выслала ў царскую думу дэкляраныю з дамаганьнем правоў для беларускага народу. Ад 1908 г. Гартны супрацоўнічаў у беларускай газэце — „Наша Ніва.“ Падчас грамадзянскай вайны і рэвалюцыі, браў у ей актыўнае ўчасьце; рэдагаваў у гэтым часе беларускую газэту „Дзяньніца“ (у Петраградзе, потым у Маскве) і супрацоўнічаў у іншых газэтах. У 1919 годзе ён стаецца першым Старшынёй Савету народных камісараў Савецкай Беларусі; пазьней працуе ў кіраўніцтве Беларускага дзяржаўнага выдавецтва, у Камісарыяце Асьветы, і пазьней працуе ў Беларускай Ака-

дэміі Навук. Сёлета вясной, разам з многімі беларускімі пісьменьнікамі і культурнымі дзеячамі ў Савецкай Беларусі, Гартны бальшавіцкімі ўладамі залічаны да „ворагаў народу,“ і як такі заарыштаваны і магчыма што ўжо расстраляны.

Цішка Гартны

З дзяцінства замілаваны ў мастацкім слове, Гартны яшчэ пастушком чытаў і вучыўся на памяць творы расейскіх аўтараў. У 1908 г. пачаў пісаць уласныя творы, у надзвычайна цяжкіх умовах. „Вандруючы з 1908 да 1912 г. па Беларусі, кажа ён, я пісаў вершы, прозу і карэспандэнцыі ў дарозе, у вагонах, на вакзалах, у цесных і брудных каморках, у начлежках, пісаў пасьля работы 11 гадзіннай.“ Першы надрукаваны верш Гартнага паявіўся ў 1909 г. у „Нашай Ніве,“ пасьля чаго ён пачаў пісаць больш.

Літаратурная творчасьць Гартнага, адзначаная ў беларускай крытычнай літаратуры да 1930 г. і надрукаваная ў асобных выданьнях, прадстаўляецца галоўнымі творамі гэтак: 1) *Песьні*, друк. лацінкай, Пецярбург 1913 г., 2) *„Песьні працы і змаганьня,“* Бэрлін, 1922 г., 3) Раман *„Сокі цаліны“*, 1-я частка, Бэрлін, 1922, 4) *„Сокі цаліны,“* 2-я частка, Менск, 1925 г., 5) *„Трэскі на хвалях,“* Менск, 1925 г., 6) *„Урачыстасьць,“* Менск, 1925 г., 7) *„Прысады,“* Менск, 1928 г., 8) *„На новым месяцы,“* Менск, 1930 год. — Апрача гэтага, Гартны напісаў шмат публіцыстычных і крытычных артыкулаў, зьмешчаных у розных часапісах і газэтах.

Беларуская крытычная літаратура (Гарэцкі, Пятуховіч і інш.). зусім правільна залічае Гартнага да прадстаўнікоў, калі ня чыста пралетарскай, то ў значнай меры пралетарскай ідэолёгіі.

Гартны, у сваіх ранейшых творах піша на тэмы працы і ўмоў гэтай працы рамесьніка — гарбара.

„Цэлы дзень я за брудным сталом,
Цэлы дзень скуру цьвёрдую скроб;
Стаючы укапаным калом,
Я задушай атрутнаю соп...
Дзёгаць і лой мае рукі разьелі,
Шчокі ў гразі і духоце счарнелі,
Краска завяла,
Шчасьце прапала,
Скура забрала.“

Гартны дае малюнкі соцыяльных адносінаў, ён пяе аб працы, якая для Яго зьяўляецца аснаўной патрэбай ў жыцьці. —

У пазьнейшых творах Гартны выступае як пясьняр барацьбы. Соцыяльныя адносіны і барацьбяны мотыў найпаўней выражаны ў рамане „Сокі цаліны.“ Пісьменьнік дае ў ім малюнак рэвалюцыйнага руху ў горадзе і на вёсцы ў часе рэакцыі па 1905 г. Мотывы соцыяльныя — аснаўныя ў творчасьці Гартнага, так у паэзіі, як і ў прозе.

З гледзішча формы і мастацкіх якасьцяў, — творчасьць Гартнага мае шмат недахопаў.

Савецкая літаратурная крытыка, пішучы аб Гартным, амаль

заўсёды закідае яму ідэовыя „правалы“ нацдэмаўскага характару. Гэтыя „заганы“ выступалі і яшчэ выступаюць, бо зьяўляюцца амаль прыроджанымі у творчасьці кожнага прадстаўніка старэйшага пакаленьня беларускіх пісьменьнікаў, пісьменьнікаў народу, у аснаўной сваей масе сялянскага, псыхічна не прырыхтаванага да прыняцьця чужой яму камуністычнай ідэолёгіі. Ды маладое пакаленьне бел. паэтаў пісьменьнікаў, узгадаванае ў савецкіх варунках паводле камуністычнй крытыкі, мае тыя-ж ідэолёгічныя „правалы!“

Творчасьць Гартнага, яго культурна-грамадзкая работа, яго рознастайная праца для лепшай будучыні беларускага народу, паміма нашых з ім ідэовых разьбежнасьцяў, з боку нашага і хіба-ж усяго беларускага грамадзянства, заслугоўвае на тое, каб скланіцца перад ім у пашане, каб аддаць яму чэсьць і славу, і пашыраць ягонае імя у бел. народзе, якога ён так горача палюбіў, палюбіў чынна,– сваей творчасьцю, сваею культурнаю і грамадзкаю працаю.

Чэсьць вернаму Сыну Зямлі Беларускай! *Я. Ш.*

„Nažoŭnictva”

Pad hetkim nazovam polskaja hazeta „Kurjer Wileński“ ŭ № 324 z dn. 25.XI.37 źmiaściła artykuł svajho karespandenta z pravincyi ab žyćci viaskovaje moładzi ŭ našym kraju.

„Toj, chto byvaje časam u pravincyjanalnych miastečkach na vyjezdnych sesijach Akružnoha Sudu — piša „Kur. Wil.“ ŭ henym artykule, — moh prakanacca, jak zastrašajučym sposabam raście siarod viaskovaje moładzi zvyčajnaja prastupnaść. Vyjezdnyja sesii pieraładavanyja spravami ab zabojstvach, napadach, bojkach i im p. kryvavych raspravach...

...Nažoŭnictva na hłuchoj „kresovaj“ vioscy začynaje być sportam, a časami prosta stanovicca hierojstvam. Tak, byccam nadniomanskija Jaśki, Źmitruki i Pilipy prajšli školu ŭ nadviślanskich Antkaŭ..

...Pavažnyja akružnyja sudździ abjavam hetym mocna zakłapatanyja. Tasujuć vastrejšyja kary. Kary nie adkładajuć, kažuć siadzieć. Zastanaŭlajucca nad tym, jak vylačyć na zdarovym arhaniźmie kryvavuju plamu, jakaja razrastajecca...

..Ale ani vysokija kary biez „zaviašańnia“, ani vostry vastrožny rehulamin, nia vylačać kryvaje plamy, achoplivajučaj našuju maładuju viosku. Metady musiać być radykalnyja i siahajučyja da žarała chvaroby.

Pierahladajučy vypadki nažoŭnictva, možna amal z peŭnaściaj ściverdzić, što majuć jany bolšaje nasileńnie ŭ tych pavietach, dzie mienš prajaŭlajecca dziejnaść „wywrotowa“. A dziejnaść „wywrotowa“, tam dzie jana jość — taksama možna heta amal z peŭnaściaj ścvierdzić — nia maje na našaj vioscy padkładki palityčnaj, ale socyjalnuju.

Voś-ža, koratka havoračy, i rabota „wywrotowa“, i nažoŭnictva jość u nas z pryčyny błahoj kryvi.

Błahaja kroŭ... A skul moža być kroŭ dobraja, kali jość vioski, u katorych bolš jak piaćdziesiat haspadaroŭ majuć mienš jak pa 1 hektaru ziamli, a vobak lažyć ziamla dvornaja. Zajavy ab nadzialeńni ziamloj hetych žabrakoŭ, hetych Ihnataŭ biez ziamli, katorych adzinym pravam jość płacić padatki i davać rekrutaŭ, viartajucca z admoŭnym adkazam...

Skul moža być dobraja kroŭ, kali adradženski haspadarski ruch prachodzić mima nas? Kali małuju Polšč A adbudoŭvajuć koštam vialikaj Polščy B?..*) Kali dla biednych našych ziamiel nia možna vyprasić bolšych investycyjaŭ, jak budovy čyhunki, ci inšych publičnych rabotaŭ, u katorych zdrantviełaja, błahaja kroŭ mahła-b adnavicca i adśviežycca?...

...Kali iduć i množacca pracesy ab nažoŭnickich raspravach, našyja „wielkorządcy" na roznych stanoviščach, našyja vaładary, časta z niepraŭdzivaha zdareńnia, uvažajuć „Uschodnija Kresy" jak Dzikoje Pole, jak tereny kolonizacyjnyja, jak abjekt dla ŭsiakaha rodu eksperymentaŭ, dla ich, hetych vaładaraŭ, sławy i karyści.

Kali z nadmiery enerhii i siły žyvučych buracca, zastyvaje kroŭ i gangrenuje, to pieracinajucca joj usie, navat najmienšyja darohi adpływu, tak jak-by chto ŭmysna chacieŭ daviaści da vostraha zabureńnia ŭ cełym arhaniźmie. .

...I tak układajecca sapraŭdnaść „Kresowej" vioski: „wielkorządcy" eksperymentujuć, „pięknoduchy" deklamujuć, a Jasiuki, Žmitruki i Pilipy vostrać pacichu nažy." —

Hetak zakončany artykuł „Wil. Kurjer" ab nažoŭnictvie na našaj vioscy. Aŭtar artykułu robić adnak pamyłku, havoračy ab „wywrotowej" rabocie. Bo-ž sam jon śćviardžaje, što rabota heta nia maje padkładki palityčnaj, a kali tak, to nia možna jaje nazyvać „wywrotowaj". I dziŭna, što aŭtar, jaki advažyŭsia skazać davoli mnoha mocnych słoŭ, nie nazvaŭ hetaje pracy jaje ŭłasnym imiem. A imia jaje: *biełaruskaja kulturnaja dziejnaść, — dziejnaść biełaruskich kulturnych arhanizacyjaŭ, jakija administracyjnyja ŭłady źlikvidavali.* Tak! Tam, dzie viadziecca biełaruskaja kulturnaja praca, tam dzie isnavali i pracavali biełaruskija kulturnyja arhanizacyi, tam hinuła nažoŭnictva, razboj, pjanstva i raspusta, nia hledziačy navat na toje, što nia byli pravodžanyja ekanamičnyja reformy, jakich vioska žadaje i jakija-b poŭnaściu zaspakoili jaje mataryjalnyja i maralnyja patreby. I naadvarot. Tam, dzie hetaje pracy nia było i niama, tam, jak ćvierdzić i „Kur. Wil.", pašyrajecca nažoŭnictva i h. d.

Ab hetym my ŭžo nia raz pisali i z pryjemnaściu, choć u adryŭkach, pieradrukoŭvajem artykuł „Kur. Wil.", katory poŭnaściu pahlad naš i našych karespandentaŭ i ŭsich badaj biełarusaŭ paćviardžaje.

Vioska zadychajecca, kroŭ sapraŭdy zastyvaje, gangrenuje. Moładź choča žyć, choča ziamli, choča pracy, choča vyładavać svaju enerhiju, achvotna napeŭna ŭziałasia-b za sport, achvotna biarecca za knižku, ale za **svaju knižku biełaruskuju, za svaju biełaruskuju kulturnuju pracu. Choča mieć svaje kulturnyja i spartovyja arhanizacyi,** ale ich nia maje i sproby stvareńnia ich, jak heta vidać z chroniki ŭ hetym-ža numary „Śl. Moładzi", napatykajuć adrazu na zabaronu.

Biełaruskaja kulturna-aśvietnaja arhanizacyja moładzi, była-b nia tolki małoj darohaj, jakoj adpłyvała-b błahaja kroŭ z vioski, ab pieracinańni katoraj piša „Kur. Wil.", ale šyrokim haścincam, pa jakim moładź išła-b da kulturnaha žyćcia, da lepšaha zaŭtra, da śviatlejšaj budučyni. A ci-ž heta nia jość u intaresie Polskaha Haspadarstva? *Z. B.*

*) Jak viedama ŭ Centralnaj Polščy kala Sandomira razbudoŭvajecca ciapier vialiki pramysłovy centr. — Z. B.

Što čuvać?

Rasparadžeńniem z 27.XI.37 Prezydent **Rečypaspalitaj** praf. I. Maścicki adkryŭ zvyčajnuju sesiju Sojmu i Senatu. Pieršaje pasiedžańnie Sojmu naznačana na 1-ha śniežnia. Na sesii hetaj razhladacca budzie pieradusim uradavy prajekt biudžetu Polskaha Haspadarstva na 1938—1939 hod. Prajekt biudžetu pradbačyć u hetym hodzie raschody na sumu 2,447,170,000 zł. Pakryvać vydatki(raschody) majuć dachody administracyi: 1,625,597,000 zł., dapłaty pradpryjemstvaŭ: 137,552,000 zł. i upłaty manapolaŭ: 684,107,000 zł. — Apošnimi dniami sumnym re cham pa ŭsiej Polščy praniaślisia viestki ab dźviuch vialikich latunskich katastrofach. Pieršaja zdaryłasia kala Varšavy, a druhaja z kamunikacyjnym polskim samalotam u Baŭharyi. U abiedźviuch katastrofach zhinuła pa niekalki asob. — 21.XI u Vilni adbyŭsia vialiki źjezd „POW" — b. učaśnikaŭ „Polskiej Organizacyi Wojskowej." Źjezd vyjaviŭ, što arhanizacyja heta idzie ŭ OZON, adnak choča, kab jon byŭ bolš demakratyčnym. – Prociŭ — žydoŭskaja akcyja ŭ Polščy ŭzmahajecca. Miž inšym u Vilni na universytecie zaviedziena ŭžo aficyjalna „gheto" (asobnyja miascy) dla žydoŭskich studentaŭ.

—**U Brazylii** adbyŭsia pieravarot, biezkryvavy, ale vielmi enerhična sarhanizavany. Uładu trymajuć ciapier tam i zavodziać svaje paradki staronniki fašyzmu.

—Urad Van Zeelanda ŭ **Belhii**, z pryčyny atakaŭ na jaho z boku nacyjanalistaŭ, padaŭsia ŭ adstaŭku. Stałasia heta blizu miesiac tamu nazad i tolki niadaŭna ŭdałosia praf. Jonsonu stvaryć novy ŭrad, skład jakoha faktyčna vielmi mała roźnica ad uradn Van Zeelanda. — Źmianiŭsia ŭrad taksama ŭ **Rumynii.** — Asablivych, źmienaŭ adnak ad hetaha ŭ palitycy abodvych hetych haspadarstvaŭ nie pradbačycca.

—**U Hišpanii** pamiž vajujučymi staronami iduć byccam hutarki ab spynieńni baraćby i parazumleńni.

— Vyjaŭlajecca, što pajezdka anhielskaha lorda Halifaksa ŭ **Berlin** i jahonaja hutarka z Hitleram była infarmacyjnaj. Hitler miž inšym damahajecca kalonijaŭ i svabodnaj ruki ŭ spravie Aŭstryi,jakuju choča dałučyć da Niamieččyny. Paśla pajezdki lorda Halifaksa ŭBerlin, **anhlijski ŭrad** zaprasiŭ u Londyn **francuskaha premjera** Šotan'a i ministra zahraničnych spraŭ Delbos'a, dzie supolna 29 i 30 listapada abhavorvali aktualnyja palityčnyja spravy i adnosiny da niamieckich damahańniaŭ. Paśla hetaha francuski min. Delbos maje adviedać Varšavu, Bukarešt i Budapešt, dzie budzie viaści taksama hutarki na aktualnyja palityčnyja temy, jakija viažucca z damahańniami Niamieččyny, blokam niamiecka - italijanska- japonskim, spravaj vajny ŭ Hišpanii i na Dalokim Uschodzie.

— **U Norvehii** adbylisia vybary ŭ parlamant. Bolšaść mandataŭ zdabyli sacyjalisty.

—**U Francyi** raskryty manarchistyčny zahavor suproć ciapierašniaj ułady. Palicyja vykryła vialikija sklady aružža ŭ Paryžy i ciapier pravodzie śledztva i aryšty.

— **Japoncy,** zaniaŭšy Šanchaj, dalej nastupajuć na **Kitajcaŭ** i prybližajucca da ciapierašniaj stalicy Kitaju m. Nankin. Cikava, što Kitajcy zajaŭlajuć, što Nankin dla Japoncaŭ budzie tym, čym Paryž u časie Suśvietnaj vajny dla Niemcaŭ, jakija tam atrymali hetki ŭdar, što paśla ŭściaž praihryvali i praihrali Suśvietnuju vajnu.

J. N.

ХРОНІКА

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

— **Не пазволілі сьвяткаваць Дзень Беларускае Культуры.** За прыкладам леташняга году беларусы ў Вільні й сёлета меліся супольна 28 лістапада сьвяткаваць Дзень Беларускай Культуры. Дзеля гэтага мела быць арганізаваная ўрачыстая акадэмія з канцэртным аддзелам, у часе якога хор і салісты сьпявалі-б беларускія народныя песьні. Нажаль, адміністрацыйныя ўлады не далі на гэта дазволу. Тады арганізатары ўрачыстасьці прасілі ўладаў дазволу на сам толькі канцэрт беларускай песьні, аднак і на гэта атрымалі адказ адмоўны. — Прычынай забароны ў абодвух выпадках паданы „względy biezpieczeństwa"...

— **Забаранілі рабіць арганізацыйны сход Саюзу Беларускае Моладзі.** Як мы пісалі, на 21 лістапада быў праектаваны сход беларускае моладзі ў Вільні дзеля абгаварэньня справы арганізацыі культурна-прасьветнага Саюзу Беларускае Моладзі. Сход гэты аднак не адбыўся з прычыны забароны Віленскага Гарадзкога Стараства. Як бачым і новыя спробы беларускае моладзі стварыць сваю культурна-асьветную арганізацыю адразу спаткала забарона...

— **На што здольная Віленская Радыёстанцыя.** 16 лістапада з Варшавы на ўсе радіостанцыі ў Польшчы быў надаваны канцэрт беларускіх песьняў (нешта каля 7 песьняў), якія сьпяваў ведамы на ўвесь сьвет сьпявак М. Забэйда. Дакладная праграма гэтага канцэрту была пададзена ў афіцыяльным органе Польскага Радыя—„Antena". Беларусы і многалічныя паклоньнікі беларускай песьні, хто толькі мог сходзіліся пры радыёвых апаратах слухаць прыгожага сьпеву. І што-ж сталася? — Вось-жа Віленская радіостанцыя па трэцяй ужо беларускай песьні, бяз аглядкі на забавязаньні агульнавызначанай наперад праграмы, узяла ды выключыла сваю антэну з перадачы агульнай, і з сваей радіостанцыі, чамусьці вельмі падэнэрваваным голасам, абвесьціла, што ўж о(!) надала аўдыцыю „песьняў палескіх" ды што прыступае да ігры з грамафонных плітак: „wesele góralskie", „umarł Maciek" і інш. Уся гэта „аўдыцыя" з грамафонных плітак трывала роўна да тае хвіліны, пакуль у Варшаве сьпяваў М. Забэйда. — Гэтак Віленская Радыёстанцыя яшчэ раз выявіла свае сапраўдныя адносіны да беларускіх песьняў, а тым самым і да таго народу, каторы іх пяе і каторага культурныя патрэбы мусіла-б браць перадусім пад увагу...

—**17-я ўгодкі Слуцкага Паўстаньня.** У лістападзе і сьнежні сёлета мінаюць 17 ўгодкі беларускага паўстаньня супроць бальшавікоў у Случчыне.

— **Канфіската Камунікату Б. Н. А незацьверджана.** Як мы ўжо падавалі, Віленскія адміністрацыйныя ўлады сканфіскавалі дня 13.X.37 г. Камунікат № 7 Рады Беларускага Народнага Аб'еднаньня з дня 2.X.37 г. Справу гэтай канфіскаты разглядаў на няяўным паседжаньні Віленскі Акружны Суд 1п м. м. і канфіскаты гэтай не зацьвердзіў. Рада Б. Н. А. (Вільня, Завальная вул. 1—2), атрымаўшы пастанову Суду, выдала Камунікат № 7 новым выданьнем і рассылае яго кожнаму, хто гэтай справай цікавіцца, дарма. Да камунікату далучана так-жа пастанова Суду. Цікава адцеміць, што канфіскату „Шляху Моладзі" за паданьне зацемкі аб дамаганях БНА Суд зацьвердзіў.

— **Голас Б. Н. Т. у справе называў вуліц м. Вільні.** У сувязі з праводжанай працай у Магістраце м. Вільні над пераіменаваньнем вуліцаў Вільні, Беларускае Навуковае Таварыства падало прэзыдэнту Вільні пісьмо, у якім зусім слушна прапануе, каб пры перайменаваньні вуліц былі ўзяты пад увагу імёны тых людзей, якія зьвязаныя з самай Вільняй, ці цэлым нашым краем і беларускай культурай, як напр.: Леў Сапега, Др. Фр. Скарына, браты Мамонічы, Кастусь Каліноўскі, Ян Чэчат, Францішк Багушэвіч і інш. і імёнамі гэтых людзей назвалі вуліцы м. Вільні.

— **Беларускія Нац.-Соцыялісты** пасьля ведамай забароны працаваць ім у прыгранічнай паласе, перанесьлі свой цэнтр з Вільні ў Ліду і там так-жа выйшаў ужо чарговы нумар 3(24) іхняга органу „Новы Шлях".

— **У беларускіх студэнтаў.** 20.XI Бел. Студэнцкі Саюз у Вільні ладзіў „Андрэйкі"— вечар гумару і сатыры.

— **Беларусы ў Латвіі.** — 13.XI сёлета Т-ва Беларускіх Вучыцялёў у Рызе ладзіла спэктакль-вечарыну. Ставілі камэдыю В. Д.-Марцінкевіча „Пінская шляхта". Дапоўнілі праграму вечарыны беларускія песьні і скокі. Публікі было многа, асабліва моладзі.

— Сёлета ў Рызе скончыў Акадэмію Мастацтва беларус Грам. Пётра Міарановіч, які займае цяпер становішча старшыні Т-ва Беларускіх Вучыцялёў у Латвіі. З прычыны сканчэньня высокай школы грам. П. Міарановічу пасылаем прывітаньне і зычэньні плоднай працы на ўдзячнай ніве беларускага мастацтва, а так-жа на шырокай ніве беларускай грамадзкай працы.

— Jakaja budzie zima? — heta adno z najbolš aktualnych (pilnych) u ciapierašni čas pytańniaŭ. I sapraŭdy pytańnie heta, ci lepš adkaz na jaho ŭsich cikavić. Cikaviacca im i vučonyja meteorolohi, astranomy i gieografy. Nia hledziačy adnak na vialiki postup navuki i viedy, dasiul nichto jšče, na žal, nia moža peŭna i ćviorda skazać ci nadchodziačaja zima budzie maroznaja ci ciopłaja—lohkaja. Ale ŭsio-ž vučonyja pracujuć u hetym kirunku i vyniki svaje pracy padajuć da ahulnaha viedama. I tak, až niekalki anhlijskich vučonych ćvierdziać, što nadchodziačaja zima ŭ Eŭropie zachodniaj, paŭnočna-ŭschodniaj i siaredniaj (a znača i ŭ nas) budzie vielmi łahodnaj. Vopadziaŭ — śniehu i daždžoŭ — maje być mnoha.

— U m-cy listapadzie sioleta ŭ časie kapańnia studni (kałodziša) u dvary Kulbačyn kala Ščučyna ŭ Horadzienščynie, na hłybini 3 z pałavinaju metraŭ napatkali na niekalki hrudaŭ (kuskoŭ) kryštalnaje soli. Najbolšaja z vykapanych hrudaŭ soli važyć 5 kilahramaŭ. Cikava adznačyć, što niekalki hod tamu ŭ hetym-ža miescy taksama byli vykapany hrudy soli. Jość heta jašče adzin dokaz, što ziamla ŭ našym krai naležna dasiul nie daśledžana i što my jašče nia viedajem, jakija majem bahactvy. — Vykapanaja ciapier kala Ščučyna sol pierasłana dziela dośledaŭ u Hieolohičny Instytut u Varšavie.

— Sioletniuju litaraturnuju naharodu Nobla atrymaŭ viedamy francuski piśmieńnik Roger Martin du Gard. Nobleŭskaja-ž naharoda miru pryznana sioleta lordu Cecil'u, jaki ŭ 1936 h. pryjmaŭ čynny ŭdzieł i byŭ adnym z hałaŭniejšych arhanizataraŭ antyvajennaha ŭsieśvietnaha Kanhresu ŭ Brukseli.

— 17-ha listapada siol. nad Filipinskimi astravami praniośsia strašennaje siły tajfun (bura), achviarami jakoha pała 480 asob zabitych. Matarjalnyja straty abličajuć na miljony dalaraŭ.

— Švajcarskija inžyniary pabili techničny rekord. Jany niadaŭna nad rakoj Aar pabudavali most daŭžynioj 100 metraŭ, a vahaj 240 tonaŭ u praciahu 50 minut. Jasna, most byŭ skanstruavany raniej i ŭvieś matarjał byŭ zahadzia adpaviedna pryhatavany. Hetki paśpiech byŭ dziela taho, kab nie zatrymlivać ruchu ciahnikoŭ, jakija tudoju prachodzili, raniej pa starym moście, a ciapier jduć pa novym. Pieraryŭ u ruchu tryvaŭ tolki 50 minut.

Sprastavańnie

13.XI,37 atrymali my ad „Bursy Ziem Północno-Wschodnich" piśmo L. dz. 100|37 z dn. 12.XI.37, jakoje nižej poŭnaściu drukujem:

Do Wydawcy
czasopisma „Szlach Moładzi"

W związku z zamieszczoną w № 13 (112) czasopisma „Szlach Moładzi" z dnia 16 października 1937 r. notatką p. t. „Co się dzieje w b. białoruskim internacie?"— proszę na podstawie art. 22 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych (Dz. Pr. P.P. № 14 poz. 186) o umieszczenie następującego sprostowania:

Nieprawdą jest, że w b. internacie białoruskim, którego nazwa została zmieniona na „Internat Ziem Białorusko-Wschodnich,*)" używanie języka białoruskiego jest ograniczone, a w niektórych wypadkach zakazane, natomiast prawdą jest, że wychowankowie w tym internacie w używaniu języka białoruskiego mają całkowitą swobodę. —

Nieprawdą jest, że kierownicy internatu urządzają dla uczni „historyczne" pogadanki dla wykazania, że naród białoruski jako nacja nigdy nie istniał, natomiast prawdą jest, że kierownicy internatu wygłaszają pogadanki, które dotyczą ściśle z regulaminem związanych spraw wychowawczych. Prawdą również jest, że wygłaszane dobrowolnie przez wychowanków referaty, obejmują tematy przez nie samych swobodnie obrane. —

Nieprawdą wreszcie jest, że w tym roku opłaty w internacie znacznie podwyższono, natomiast prawdą jest, że opłaty zostały utrzymane w dotychczasowej wysokości, przy tym znaczna część wychowanków korzysta z dużych ulg, a część z nich została wogóle od opłat zwolniona.

Prawdą również jest, że internat został przeniesiony do nowego, dobrze urządzonego lokalu, i, że warunki bytowania wychowanków w internacie zostały w bardzo dużym stopniu polepszone. —

(—) **Jan Papakul**
kierownik

Daj-ža Boža, kab choć tak było, jak p. kiraŭnik piša...

*) Termin hety drukujem, jak i ŭsio sprastavańnie zhodna z aryhinałam i na adkaznaść padpisanaha pad im kiraŭnika — Red.

Каму і якая выпала прэмія за акуртную падпіску на „Шлях Моладзі"

Згодна з абяцаньнем, 20.XI.'937 г. адбылося лёсаваньне прэміяў між акуратных падпішчыкаў „Шляху Моладзі" 1937 году.

Лёсаваньне адбылося ў наступны спосаб. Перадусім былі выпісаныя прозьвішчы з адрысам, кожны на аддзельнай картачцы, усіх тых, што аплацілі поўнасьцю падпіску за „Шлях Моладзі" на 1937г. Пасьля гэтыя картачкі з прозьвішчамі былі уложаныя ў адпаведную скрынку і перамяшаныя. Далей, адзін з прысутных пры гэтым сьведкаў браў першую прэмію і выцягваў, не выбіраючы, з прыкрытай скрынкі картачку з прозьвішчам падпішчыка. Усіх прэміяў было 12, а ня 10 як было прадбачана, бо ў апошнюю хвіліну Беларуская Кнігарня „Пагоня" (Вільня, Завальная 1) ахвяравала ад сябе для падпішчыкаў „Шл. Моладзі" дзьве кніжкі: „Хрыстаматыю Беларускай Літаратуры" — Іг. Дварчаніна і „Гісторыю Беларускай Літаратуры" — М. Гарэцкага.

Першая прэмія — гадзіньнік на руку — швайцарскага вырабу „La Minut," куплены ў магазыне О. Залкінда ў Вільні, з 2-гадовай гваранцыяй гэтага магазыну — атрымаў грам. *Сяргей Качаноўскі, в. Потупы, пошта Залесьсе Дзісенскае.*

Другую прэмію — сэкатар (агародніцкія ножніцы) — *грам. Юльян Зелянкевіч, в. Ваўкі, пошта Ласіца,* таксама ў Дзісеншчыне.

Трэцюю прэмію — 2 нажы да шчапеньня дрэў — грам. Ян Шэйбак, в. Babakomшчына, п. Новаельня (Наваградчына).

Чацьвертую прэмію — „Гісторыя (Беларускай) Крыўскай Кнігі" В. Ластоўскага — *грам. Алекс. Пяткевіч — Новы Сьвержань* — (Стаўпеччына).

Пятую прэмію — кнігу аб пчалаводзтве п. н. „Пчолы" — грам. Панасюк Ян, в. Насёлкі, п. Жыдомля (Горадзеншчына).

Шостую прэмію — Гісторыя Беларускай Літаратуры М. Гарэцкага — грам-ка Кісялянка Вера — п. Жухавічы (Стаўпеччына).

Сёмую прэмію — Географія Беларусі — Смоліча — *грам. Мік. Грыдзюшка — Стэфанполь —* (Дзісеншчына).

Восьмую прэмію — „Хрыстаматыя Беларускае Літаратуры" — Іг. Дварчаніна — *грам. Ян Костачка — Маладэчна, в. Рагозы.*

Дзевятую прэмію — грамафонная плітка з беларускім народным танцам „Лявоніха" і з песьняй „А ў лесе, лесе" ў выкананьні слаўнага тэнара М. Забэйды-Суміцкага — атрымаў грам. Дудзейка Мікалай — м. Пружана.

Дзесятую прэмію — партрэт беларускага паэта м. Багдановіча, атрымаў грам. В. О. з Ваўкавыска.

Адзінаццатую прэмію — „Хрыстаматыю Беларускае Літаратуры" Іг. Дварчаніна — грам. Жывалеўскі Рыгор — в. Агароднікі, п. Квасаўка (Горадзеншчына).

Дванаццатую прэмію — „Гісторыю Беларускае Літаратуры" — М. Гарэцкага атрымаў *грам. Алк. Жук — Лугамовічы* (Валожынскі п.).

Усе прэміі вымененым асобам высылаем поштай разам з гэтым нумарам „Шляху Моладзі."

Дзеля таго, што 1937 год ужо канчаецца, да гэтага нумару „Шляху Моладзі" далучаем „разрахунковыя пераказы" і просім

аплачваць падпіску на 1938 г., а хто мае доўг той, няхай не адкладна яго аплаціць, бо йначай далейшая высылка ім „Шляху Моладзі“ будзе стрымана.

Пры тым падаём да ведама, што і ў наступным 1938 годзе сярод акуратных падпішчыкаў „Шляху Моладзі“ будуць разлёсаваныя прэміі. Будзем так-жа старацца, каб прэміі гэтыя былі яшчэ больш вартасныя і каб было іх больш лікам.

Рэдакцыйная Калегія
«Шляху Моладзі.»

З КРАЮ

8 месяцаў у Картуз.-Бярозе

Казлоўшчына, Слонімскага пав. Малады беларускі паэт Сяргей Сіняк, жыхар нашага мястэчка, высланы сёлета ў концэнтрацыйны лагер у Картузскую Бярозу, сядзіць там ужо блізу 8 месяцаў. Старая ягонная маці за гэты час ужо некалькі разоў пісала просьбу ў Міністэрства Справядлівасьці аб звальненьне сына, падчырківаючы, што сын яе зьяўляецца адзіным карміцелем. На аднэй з такіх просьбаў сабрала яна каля 200 подпісаў жыхароў свайго мястэчка Казлоўшчыны. Да гэтага часу, нажаль, ніякія стараньні не памаглі і малады беларускі паэт далей прабывае ў Бярозе. *Казлавец.*

Дамагаліся сваіх песьняў

Беласток. 28-га кастрычніка сёл. ў Беластоку выступаў з канцэртам расейскі хор Семёнава, пры ўчасьці ведамага сьпевака Паўлы Пракапеня — беларуса з Слонімшчыны. Пракапеня прапяяў некалькі песьняў і італіянскіх і польскіх, а калі хацеў запяяць песьню „Эй, ухнем“ (песьня расейскіх бурлакоў), прадстаўнік улады прабаваў перарваць яму сьпеў, а пасьля канцэрт спыніў. У гэты мамэнт прысутныя на залі паднялі шум і дамагаліся, каб сьпявак пяяў беларускія песьні „Лявоніху“ „Дубка“, „Чаму-ж мне ня пець“ і інш. *Я. К.*

PRAKTYČNYJA RADY

Jak uścierahčysia admarožańniaŭ. Zima i marazy z kožnym dniom prybližajucca. Dumajem, dyj nakładajem užo ciopłuju vopratku, kab nia mierznuć. Najčaściej admarožvajucca vušy, nos, ruki i nohi. Ruki možna chavać ad marozu nosiačy svabodnyja, ciopłyja, vaŭnianyja rukavicy. Vušy baronim šapkami i navušnikami. Palcy na nahach i nohi možna baranić ad marozu, ukručvajučy ich hazetnaj papieraj. Najhorš-ža z nosam. Voś-ža ŭ časie vialikich marazoŭ radziać nos šmaravać čystaj vazalinaj abo niasolenym tłuščam. Heta samaje možna rabić i z vušami.

Čym lačyć admarožanyja častki cieła. Lohkaje admarožańnie, jakoje paznajem pa pasinieńni i ćviardzini—treba ŭ pieršuju čarhu chavać ad choładu i nacirać na dzień vazelinaju. Uviečary treba kupać u ciopłaj vadzie, pry tym da vady možna dadavać dubovaj kary. Paśla kupańnia admarožanaje miesca treba nacierci čystym alkaholem. Raz na kolki dzion možna pamazać tak-ža lohka raspuščanym u vadzie jodam. Kali z admarožańnia paŭstajuć vadyry, dyk treba źviarnucca da lekara.

Часапіс рэдагуе Рэдакцыйная Калегія.
Друкуецца ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні (Завальная 1-2) коштам працы: Я. Багдановіча, Я. Найдзюка і А. Шутовіча.

Выдавец: „БЕЛПРЭС“. Рэдактар Я. НАЙДЗЮК